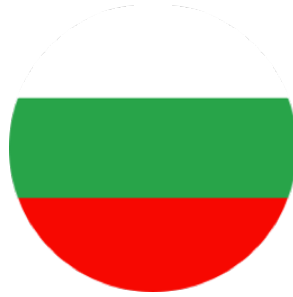


БЪЛГАРСКОТО ХАЙКУ СЛЕД 2005

МАЯ ЛЮБЕНОВА¹



„Ами ако всички сме родени хайку поети?“, разсъждава Сусуму Такигуши в едно от есетата си. „С други думи, нека предположим, че едно време е имало хайку във всички нас, точно както в нас е и природата на Буда. Също като онова учение, в което се твърди, че всички притежаваме потенциални заложби за всичко под слънцето. И така, единственият въпрос е как да ги осъществим.“²

От десетилетия писането на хайку в България беше повече или по-малко сведено до определен брой хора, които имаха по-голям достъп до теоретична литература, материали от международни конференции и хайку поезия, публикувана в чужбина. През 2005, по случай петгодишнината от основаването на Българския хайку клуб, Гинка Билярска казва: „До този момент (2000 г.) в България са публикувани само 10 сборника хайку от шестима автори. Сега (2005) книгите са повече от 70, а поетите, които пишат хайку — 40“.³

Този брой (40 хайку поети) нарасна главоломно през следващото десетилетие. Възможностите, предлагани от интернет, помогнаха „хайку заразата“ да се разпространи извън установените поетични общества. Все повече хора откриваха красотата не само на четенето, а и което е по-важно – на писането на хайку. Нови автори, никому неизвестни дотогава, прекарваха часове в киберкафетата, чатеха с хора от други страни и континенти, превеждаха стихове, разменяха имейли, обсъждаха фрази и фрагменти, записваха се в онлайн курсове по хайку. Млади мъже и жени купуваха антологии и се опитваха да изразят своите хайку моменти в три реда. Някои от новите поети публикуваха първите си хайку колекции, успоредно с книгите на авторите с повече опит.

1. С любезното съдействие и подкрепа на Цецка Илиева, Весислава Савова и Илияна Стоянова.

2. “Beginner’s Mind”, *World Haiku Review*, August 2009, <https://sites.google.com/site/worldhaikureview2/editorialaugust20092>.

3. Five Years Bulgarian Haiku Club, <http://www.tempslibres.org/aozora/bg/evento2.html>.

Значителни публикации за този период бяха двуезичните (английски–български) „*Прашинки в слънчевия лъч / Motes in the Sunbeam*“ (2007, 33 хайку на Людмила Балабанова с редактор Дейвид Ланю), „*Flecks of blue / Парченца синьо*“ (2010, 92 хайку на Мая Любенова), „*Safety Pins / Безопасни игли*“ (2010, 55 хайку на Петър Чухов); „*May Morning / Майска утрин*“ (2014, от Мая Кисьова) и триезичният хайку сборник „*Matchbox Boats / Кибритени лодки*“ (2014, английски, български, руски, с автори Диляна Георгиева, Дарина Денева и Велислава Савова). Тези книги показаха, че авторите им са се освободили от рестрикциите на броенето на срички, от главните букви и точките, от директните метафори, сравнения и олицетворения и изграждат своите хайку върху фраза и фрагмент чрез конкретни образи.

Българо-унгарската антология на българското хайку „*Mas-mascsond / Различна тишина*“ под съставителството на Петър Чухов, която излиза в края на 2012, заслужава специално внимание. Един от талантливите ни поети, Владислав Христов, я нарече „хроника на съвременното българско хайку“.⁴ Антологията включва 159 хайку от 55 автора, родени между 1932 и 1993 г. За да представи по-пълно разнообразието в българската хайку сцена, редакторът избра хайку не само на известни поети, но и на нови автори. Тези нови автори се доказаха през следващите години с публикувани хайку в най-добрите международни издания.

Важен момент в развитието на българското хайку е преводът на уроците на Джейн Райкхълд Bare Bones School of Haiku. Докато членовете на българските хайку организации⁵ специализираха в писането на академични доклади, много полезни за изграждане на по-дълбоко разбиране на концепции като „празнотата“ или на връзката между Дзен и хайку, преводите на уроците на Джейн предоставиха на обичащите хайку българи комплект от правила, с които да започнат и които да ги насочат и държат в правилната посока. Или, ако продължим с будистката аналогия на Сусуму-сан, BARE BONES осигури средствата, които да разпръснат заблудите за хайку и да разкрият потенциала, заложен във всеки, който желае да стане хайку поет. През 2009 Мая Любенова написа две публикации, свързани с личния ѝ опит във форума на Джейн, а през 2011 група ентузиаста преведе всички уроци с благословията на Джейн и по-късно ги публикуваха онлайн за свободен достъп.⁶

Друго име, с което се запознаха българските читатели, беше проф. Дейвид Ланю. Поне 6 от книгите му бяха преведени и публикувани на български между 2007 и 2014 г. и с това разнообразиха още повече хайку литературата в България.

Българските поети, които участваха в чуждестранни хайку организации и уъркшопи, осъзнаха необходимостта от подобен формат, който да подпомага развитието на

4. „Антологията „Различна тишина“ – летопис на съвременното българско хайку“, Hristov, Vladislav; Tchuhov, Petar, 2013, PROVO.

5. И Българският хайку съюз, и Хайку клуб „София“ не са отворени за всеки, който се интересува от хайку, и имат изисквания към новите членове. Например човек трябва да има определен брой публикувани хайку, за да кандидатства за членство в БХС.

6. <http://mayalyubenova.wix.com/jane-haiku-lessons>.

българското хайку на ежедневна база. Българският хайку съюз и Хайку клуб „София“ концентрираха усилията си в организиране на конференции, преводаческа дейност, писане и международно сътрудничество. Инициативите им, популярни в столицата, са труднодостъпни за хора от провинцията и за българите, живеещи в чужбина. В резултат, през втората половина на 2012 г. бе създадена интернет групата „Шошин“—初心. (Шошин е концепция от дзен будизма, означаваща „ум на начинаещ“.) Днес групата наброява повече от 180 души и се е превърнала в приятелски-настроено място, на което нови автори се срещат с по-опитните си колеги, задават въпроси и дискутират работни варианти или вече публикувани хайку. Доста членове на БХС са също и в Шошин.

Като естествено разширение за постиженията на участниците в групата и с намерението да се достигне по-широка публика, през 2014 Цецка Илиева създаде „Диви Люляци—*Wild Lilacs*: блог за съвременно българско хайку“.⁷ Блогът започна с публикуване по едно хайку от български автор седмично, но сега има раздели за хайга и ренку, млади автори, преведени хайку и хайку колекции на определена тема (или както ги наричаме – броеници), интервюта, информация за конкурси и срокове. Наложил се да се отворят и специални страници за Първия и Втория български кукай.

Същевременно българските хайку автори започнаха все по-често да участват в международни антологии: *AHA. The Anthology* (2012); *World Haiku Anthology on War, Violence and Human Rights Violation* (2013); *Fire Pearls 2: Short Masterpieces of Love and Passion* (2013); *Geography and Creative Imagination, Tanka Anthology* (2014); *Bright Stars, an Organic Tanka Anthology* (2014); *Haiku Anthology—Second International Haiku Conference, Kraków* (2015); *Faces and Places: Haiku Anthology* (2015); *The Vast Sky* (2015); антологиите на WHA, BHS и HSA.

Някак вече в реда на нещата е на международни конкурси да бъдат отличавани хайку, хайга, хайбун и танка от български автори: WHA Haiga Contest, *World Haiku Review*, *Sharpening the Green Pencil*, *Ersbik*, *Sonic Boom*, *Gems*, Vladimir Devide Haiku Award, International Kusamakura Haiku Competition (second, third places and honorable mentions), Genjuan Haibun Contest, Yamadera Bashō Memorial Museum Haiku Contest, Vancouver Cherry Blossom Festival, the Golden Triangle Haiku Contest и др.

Все повече български имена срещаме и в печатни и онлайн периодични издания — *Frogpond*, *Haiku Presence*, *The Heron's Nest*, *Under the Bashō*, *LYNX*, *Modern Haiku*, *Skylark: A Tanka Journal*, *Blithe Spirit*, *Akitsu Quarterly*, Vladimir Devide Award, *Whirligig: Sketchbook—A Journal for Short Eastern and Western Forms*, *Notes from the Gean*, *Simply Haiku*, *A Hundred Gourds*, *Prune Juice*, *Ersbik*, *The Heron's Nest*, *Cattails*, *Contemporary Haibun Online* (CHO), *Failed Haiku*, *The Bamboo Hut*, *The Other Bunny* и др. Тук ще споменем имената на Диана Тенева, Радка Миндова, Гургана Янинска, Илиана Стоянова (редактор в LHA), Детелина Тихолова, Илиана Илиева, Зорница Харизанова, Людмила Христова...

Първото българско ренку, публикувано на английски език, може да прочетете в юнския брой на *World Haiku Review* (2015). Първите публикации на българско хорър хайку се появили в списанията *Dracus* и *Scifikuest*.

7. <https://vidahaiku.wordpress.com/>.

Очакваме с нетърпение да видим какво ще ни донесе бъдещето. Утвърдените български хайджини ще продължават да развиват своите умения и да помагат на новите членове на нашето хайку общество.